

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie

**DZIAŁANIE ROLNO-ŚRODOWISKOWO-KLIMATYCZNE,
W TYM POMOC W PODEJMOWANIU DECYZJI O PRZYSTĄPIENIU
DO DZIAŁANIA ROLNO-ŚRODOWISKOWO-KLIMATYCZNEGO
ORAZ POMOC W REALIZACJI
DZIAŁANIA ROLNO-ŚRODOWISKOWO-KLIMATYCZNEGO**

**Metodyka doradzenia
Świadczenie usług doradczych w ramach
PROGRAMU ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH
2014-2020**

Zatwierdzona przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi
pismo SAR.drw.6547.25.2018 z dnia 26.03.2018 r.

Brwinów, marzec 2018

SPIS TREŚCI

I. Wstęp	3
II. Ogólne zasady świadczenia usługi doradczej „Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne, w tym pomoc w podejmowaniu decyzji o przystąpieniu do Działania RŚK oraz pomoc w realizacji Działania RŚK”	3
III. Dokumenty wspólne dla wszystkich usług doradczych – wykaz	7
IV. Harmonogram realizacji programu doradczego	8
V. Narzędzia pracy doradczej	13

I. Wstęp

Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (nazywane w niniejszej Metodyce *Działaniem RŚK*) służy przede wszystkim wprowadzaniu praktyk rolniczych, które mogą pozytywnie oddziaływać na środowisko i klimat. Efekty realizacji *Działania RŚK* w ramach PROW 2014-2020 zależą będą w dużej mierze od zapewnienia jego beneficjentom fachowego doradztwa świadczonego przez doradców rolnośrodowiskowych. Rolnicy i zarządcy podejmujący zobowiązanie rolnośrodowiskowe powinni korzystać z takiego doradztwa.

II. Ogólne zasady świadczenia usługi doradczej „Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne”

II.1. Cel usługi doradczej RŚK

Celem usługi doradczej „Działanie rolno- środowiskowo-klimatyczne, w tym pomoc w podejmowaniu decyzji o przystąpieniu do Działania RŚK oraz pomoc w realizacji Działania RŚK” jest:

- + transfer wiedzy i innowacji poprzez doradztwo dostosowane do indywidualnych potrzeb rolnika;
- + wspomaganie rolników w realizacji działań służących odtwarzaniu, chronieniu i wzbogacaniu ekosystemów zależnych od rolnictwa;
- + promowanie praktyk rolniczych korzystnych dla środowiska i klimatu;
- + dbanie o zasoby genetyczne i różnorodność biologiczną.

II.2. Etapy wykonywania usługi doradczej RŚK i czas jej realizacji

Usługa doradcza dotyczy podjęcia zobowiązania i obejmuje:

- 1) Czynności służące przygotowaniu rolnika do podjęcia zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatycznego,
- 2) Doradztwo w trakcie realizacji zobowiązania.

Dla rolników/zarządców przystępujących do Działania RŚK usługa doradcza RŚK powinna być realizowana w całości. W przypadku dodawania kolejnego zobowiązania należy ponownie dla tego zobowiązania sprawdzić możliwości realizacji tego zobowiązania w gospodarstwie.

W przypadku, gdy doradztwo świadczone jest beneficjentowi *Działania RŚK*, który realizuje już zobowiązanie rolno-środowiskowo-klimatyczne, usługa obejmuje tylko pkt 2., czyli doradztwo potrzebne w trakcie realizacji zobowiązania. Zadania z zakresu poszczególnych etapów usługi opisano w rozdziale IV. „Harmonogram realizacji programu doradczego”.

II.3. Wybrane przepisy prawne

II.3.1. Legislacja UE

- ✚ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 487, z późn. zm.);
- ✚ Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 808/2014 z dnia 17 lipca 2014 r. ustanawiające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) (Dz. U. L. 227 z 31.07.2014 r., str. 18, z późn. zm.);
- ✚ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) NR 807/2014 z dnia 11 marca 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i wprowadzające przepisy przejściowe (Dz. U. L. 227 z 31.07.2014 r., str. 18, z późn. zm.);
- ✚ Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) NR 640/2014 z dnia 11 marca 2014 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w odniesieniu do zintegrowanego systemu zarządzania i kontroli oraz warunków odmowy lub wycofania płatności oraz do kar administracyjnych mających zastosowanie do płatności bezpośrednich, wsparcia rozwoju obszarów wiejskich oraz zasady wzajemnej zgodności (Dz. U. L. 181 z 20.06.2014 r., str. 48, z późn. zm.);

II.3.2. Legislacja krajowa

- ✚ Ustawa z dnia 5 lutego 2015 r. o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego (Dz.U.2017 poz.278 z późn.zm.);
- ✚ Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U.2017 poz. 562);
- ✚ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 marca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 415 z późn. zm.) zwane dalej rozporządzeniem RŚK;
- ✚ Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 października 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania szkoleń i szkoleń uzupełniających oraz przeprowadzania egzaminów i egzaminów uzupełniających (Dz. U. poz. 1821).

II.4. Podmiot doradczy

Doradzać z zakresu *Działania RŚK* może osoba wpisana na listę doradców rolnośrodowiskowych, prowadzoną przez Dyrektora Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie. Doradca rolnośrodowiskowy powinien posiadać wiedzę dotyczącą *Działania RŚK* oraz zasad dostępności i realizacji zawartych w nim pakietów i wariantów, uczestniczyć w formach doskonalenia z tego zakresu, a w szczególności znać aktualne przepisy prawa mające wpływ na realizację zobowiązań RŚK przez rolników. Doradca rolnośrodowiskowy jest zobowiązany do uczestniczenia w szkoleniach uzupełniających prowadzonych przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie.

II.5. Beneficjenci usługi

Beneficjentem usługi doradczej w zakresie *Działania RŚK* może być rolnik lub zarządca, który:

- ✚ podejmie zobowiązanie/a w ramach określonych pakietów lub wariantów nie później, niż 12 miesięcy od rozpoczęcia realizacji usługi doradczej, lub;

- + realizuje zobowiązanie/a w ramach Działania RŚK i w zależności od okresu, który pozostał mu do zakończenia najdłuższego ze zobowiązań usługa może trwać 2 lub 3 lata.
- + W przypadku, gdy rolnik nie zdecyduje się na rozpoczęcie realizacji zobowiązania – usługa trwa 1 rok.

Czynności wykonywane na rzecz gospodarstwa w ramach doradzania w zakresie Działania RŚK wpisuje się w Karcie usługi doradczej (część ogólna metodyki) w każdym roku świadczenia tej usługi.

Wpis do kart usługi doradczej obejmuje poszczególne zadania wymienione w harmonogramie, jeśli dotyczą gospodarstwa.

W przypadku, gdy czynności wykonywane w ramach usługi doradzania w zakresie w zakresie Działania RŚK pokrywają się z czynnościami wykonanymi w ramach innych usług doradczych, nie mogą być przedmiotem finansowania w ramach usługi w zakresie Działania RŚK.

II.6. Opis świadczenia usługi doradczej z uwzględnieniem poszczególnych etapów / czynności i wykorzystywanych dokumentów.

Usługa obejmuje następujący zakres czynności:

1. Przygotowanie rolnika do podjęcia zobowiązania RŚK
 - a) poinformowanie o kryteriach dostępności płatności rolno-środowiskowo-klimatycznej,
 - b) wstępne zapoznanie z zakresem minimalnych wymogów dotyczących stosowania nawozów i środków ochrony roślin oraz innych odpowiednich obowiązkowych wymogów;
2. Doradztwo w trakcie realizacji zobowiązania/zobowiązań obejmuje w każdym gospodarstwie wyłącznie te pakiety, które realizuje dany beneficjent i wykonywane jest co najmniej w zakresie przypisanym poniżej poszczególnym pakietom Działania RŚK.

Wykonanie usługi doradczej wymaga co najmniej jednej wizyty w gospodarstwie na rok.

III. Dokumenty wspólne dla wszystkich usług doradczych – wykaz

- 1 - Informacje o gospodarstwie, rolniku i analiza możliwości rozwoju.
- 2 - Zakres realizacji programu doradczego.
- 3 - Karta usługi doradczej.
- 4 - Oświadczenie o realizacji programu doradczego.
- 5 - Raport z realizacji programu doradczego.

IV. Harmonogram realizacji programu doradczego

L.p.	Zadanie	Opis czynności w ramach zadania	Dokumentacja	Termin realizacji (w latach)	Uwagi
I. Przygotowanie rolnika do podjęcia zobowiązania,					
	1) Przygotowanie rolnika do podjęcia zobowiązania, w tym zebranie danych do sporządzenia planu	1. Przedstawienie ogólnych warunków realizacji i podjęcia zobowiązań, określenie dostępności poszczególnych pakietów i wariantów <i>Działania RŚK</i>	<ul style="list-style-type: none"> Lista możliwych do realizacji (przez Beneficjenta usługi doradczej) zobowiązań RŚK 	I rok	<i>W każdej usłudze</i>
		2. Analiza preferencji rolnika co do produkcji roślinnej.	<ul style="list-style-type: none"> Wykaz preferowanych upraw 	I rok	
		3. Analiza składu gatunkowego sadów przydomowych pod kątem obecności starych odmian drzew owocowych*	<ul style="list-style-type: none"> Opis sadu (powierzchnia, odmiany drzew) 	I rok	<i>* jeśli dotyczy</i>
		4. Analiza informacji o posiadanych TUZ-ach i obszarach przyrodniczych pod kątem ewentualnej możliwości realizacji pakietów przyrodniczych.	<ul style="list-style-type: none"> Kopia informacji uzyskanych przez rolnika/zarządcę z ARiMR 	I rok	
		5. Poinformowanie rolnika o warunkach, możliwościach realizacji Pakietu 6.	<ul style="list-style-type: none"> Przedstawienie gatunków roślin zagrożonych erozją genetyczną, przekazanie ogólnej 		

			informacji o odmianach regionalnych i amatorskich, zapoznanie z listą odmian wpisanych do Krajowego Rejestru, <ul style="list-style-type: none"> • Przedstawienie możliwości realizacji razem z wariantem 2.1. 		
		6. Analiza możliwości gospodarstwa pod kątem prowadzenia hodowli ras zwierząt uwzględnionych w pakiecie 7. (warunki dobrostanu, baza paszowa) *	<ul style="list-style-type: none"> • Dokumentacja potwierdzająca ocenę hodowlaną prowadzoną przez związku hodowców 	I rok	
		7. Omówienie procedur kwalifikowania zwierząt do pakietu 7*.	<ul style="list-style-type: none"> • Lista dokumentów dot. pakietu 7. 	I rok	* jeśli dotyczy
		8. Wybór pakietów i wariantów do realizacji przez beneficjenta	<ul style="list-style-type: none"> • Wyciąg z przepisów prawa zawierający Wykaz wybranych pakietów/wariantów z wymogami 	I rok	W każdej usłudze
	2) Zapoznanie z minimalnymi wymogami dotyczącymi stosowania nawozów i	1. Minimalne wymogi wg zał. 1. do rozporządzenia RŚK – analizowanie dostosowania gospodarstwa do szczegółowych wymogów i w przypadku niezgodności -zaplanowanie dostosowania	<ul style="list-style-type: none"> • Wyciąg z załącznika nr 1 do rozporządzenia RŚK 	I rok	Określenie, czego dotyczą te wymogi, wskazanie tych, które mają zastosowanie w

	środków ochrony roślin oraz innymi odpowiednimi obowiązkowymi wymogami (wg załącznika nr 1. do rozporządzenia RSK)	się do wymogów dotyczących:			danym gospodarstwie
		1) stosowania nawozów naturalnych – obszar realizacji pakietu 1., 4., 5., 2) stosowania osadów ściekowych – pakiet 1., 2., 4., 5., 3) stosowania środków ochrony roślin – obszar realizacji pakietu 2., 3., 4., 5., 4) podejmowania decyzji o zastosowaniu chemicznej ochrony roślin oraz określeniu przyczyny wykonania zabiegu środkiem ochrony roślin (m.in. określenie progu szkodliwości) obszar realizacji pakietu 2., 3., 4., 5., 5) gospodarowania na obszarze parków narodowych lub innych form ochrony przyrody.	Zalecenia do każdego punktu minimalnych wymogów – jeżeli dotyczy – wydruk		Szczegółowe omówienie i przekazanie informacji o wymogach, które dotyczą sytuacji występujących w danym gospodarstwie. Doradztwo w zakresie pakietów, które są realizowane przez ostatecznego odbiorcę usługi
II.	Doradztwo w trakcie realizacji zobowiązania				

	1) Dokumentacja	<p>1. Prowadzenie dokumentacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Założenie <i>Rejestru działalności rolnośrodowiskowej</i>, wprowadzenie przykładowych zapisów – Pomoc w prowadzeniu <i>Rejestru działalności rolnośrodowiskowej</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • Rejestr działalności rolnośrodowiskowej 	I-III rok	<p>Zakres zaangażowania podmiotu doradczego w realizację tej części usługi ustalają strony.</p>
	2) Doradztwo w realizacji wybranych przez beneficjenta pakietów/ wariantów	<p>1) Informowanie o zmianach w działaniu RSKw tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dodawaniu nowych zobowiązań, • zmian na listach upraw, <p>2) Pomoc w realizacji wymogów określonych dla danego zobowiązania w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analiza wymogów wariantu 4.7. i pakietu 3. (jeśli dotyczy), • bieżące monitorowanie wpisywania roślin amatorskich i regionalnych na listę COBORU i informowanie rolnika w przypadku uprawy w gospodarstwie odmian regionalnych i amatorskich w ramach wariantu 6.1 i 6.2., 	<ul style="list-style-type: none"> • Informacja o wymogach doprecyzowanych przez doradcę, • Informacja o możliwości ubiegania się o zobowiązanie w zakresie odmian regionalnych i amatorskich po spełnieniu warunków określonych dla odmiany. 	I rok I-III rok	<p>Doprecyzowując wymogi dla wariantu 4.7. doradca uwzględnia zależność między tymi wymogami, a wymogami obligatoryjnym zawartymi w PZO (jeśli dotyczy).</p>
		<p>1. Gospodarowanie na TUZ</p> <p>2. pomoc w realizacji planu wypasu w wariantcie 4.7 odpowiadającego warunkom siedliska i wymogom pakietów RSK i wymogom</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Plan wypasu 	1 raz w roku	

		obligatoryjnym PZO/PO- jeśli dotyczy			
		3. Pomoc w realizacji wymogów dotyczących koszenia w wariantcie 4.7 odpowiadającym warunkom siedliska i wymogom pakietów RSK i wymogom zawartym w PZO/PO- jeśli dotyczy	<ul style="list-style-type: none"> Terminarz koszenia 	Wg potrzeb	Dot. terenów z nowym PZO
		4. Pomoc merytoryczna w prawidłowej realizacji zaplanowanie zabiegów pielęgnacyjnych w sadzie	<ul style="list-style-type: none"> Wykaz planowanych zabiegów pielęgnacyjnych w sadach (pakiet 3) oraz Karta lustracji w sadzie w roku /ze zdjęciem/ 	1 raz w roku	
		5. Pomoc w doborze składu mieszanek roślin stosowanych jako międzyplony w pakiecie 2.	<ul style="list-style-type: none"> Przykładowe mieszanki roślin na potrzeby pakietu 2. 	1. rok	
		6. Identyfikacja okoliczności, które mogą być uznane jako „siła wyższa”	<ul style="list-style-type: none"> Dokumenty mogące poświadczyć wystąpienie siły wyższej 	Wg potrzeb	
	2) Doradztwo w zakresie korzystania z możliwości zmian zobowiązania i podejmowania, przekazywania, przejmowania kolejnych zobowiązań – w miarę potrzeb	7. Konsultacja w sytuacji zmian mających miejsce w obrębie gospodarstwa (np. zmiana powierzchni gospodarstwa, ogłoszenie PZO i.in.)	<ul style="list-style-type: none"> Dokumenty dostosowane do rodzaju zmiany. 	I-III rok	

V. Narzędzia pracy doradczej

- 1) Informacja o obszarach Natura 2000,
(<http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>).
- 2) Wykaz odmian przydatnych do uprawy w danym województwie,
(<http://www.coboru.pl/DR/rekomendacja.aspx>).
- 3) Zasady kwalifikowania zwierząt do pakietu 7,
(<http://www.bioroznorodnosc.izoo.krakow.pl/>).
- 4) Wykaz odmian regionalnych i amatorskich wpisanych do Krajowego Rejestru,
(http://www.coboru.pl/Polska/Rejestr/gat_w_rej.aspx).